



PÁZMÁNY *1635*  
— *a l a p í t v a*

# Tanulmány a Pilismaróti református felekezetről és a vallás szerepéről a XXI. században

HORVÁTH ZSOLT

PPKE-BTK

SZOCIOLÓGIA TANSZÉK

## 1. Bevezető

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem szociológia szakos hallgatóival a 2017-es nyár folyamán falukutatót tábort rendeztünk Pilismaróton, mely során mélyebben megismerkedhettünk az ottani életmóddal. Tanulmányomban a Pilismaróti református egyház közösségének a történetét dolgozom fel és működésüket. Előkészületeim során sikerült megismernem a község történelmét és a helyi reformátusok történetét. Interjúimat a felekezet néhány presbiterjével és lelkészével csináltam, így megismerhettem működésüket, Pilismarót egykori katolikus plébánosával, és egy történésszel, így láthattam a működésüket más szemszögből is.

Kutatásom során olyan problémákat találtam, amelyek várhatóak voltak: felekezet elöregedése, fiatalok távolmaradása a templomtól, versenyfutás a XXI. századdal. Viszont egy nyitott egyházat ismerhettem meg, ahol bár vannak olyanok, akik zárkózottabbak az újításokra, de ezek a hangok elenyésző számban vannak. Az alábbi tanulmányomban arról fogok írni, hogy hogyan vált egy zárkózott felekezetből egy haladó szellemiségű gyülekezet és, hogy milyen válaszokat lehet adni a felmerülő problémákra.

## 2. Pilismaróti reformátusok története és populációja

A „Marót” név szláv eredetű, morva embert jelent. A község első okleveles említése Marout néven II. Béla dömösi oklevelében fordul elő 1138-ban. A hasonló nevű helységtől való megkülönböztetés végett a Pilis-, riktán a Duna- előnevet kapta. Az egybeírt Pilismarót nevet 1906-ban törzskönyvezte a Belügyminisztérium.<sup>12</sup>

A reformátusok községbe települése 1560-1610 közé tehető, amikor is református jobbágycsaládok telepedtek le, akik a Királyi Magyarországról menekültek a vallásüldözések miatt. Miután a törökök megkezdték 150 évig tartó uradalmukat Pilismarót a Hódoltsági területre került. A másik ok, amiért erre a területre jöttek az a föld, hogy szabad területhez juthasson, amit megtud művelni, be tud dolgozni és így lehet megélhetése. A Pilismaróti község a Hódoltság előtt katolikus volt és a pálos szerzetesek birtoka. Mikor elkezdtek reformátusok Pilismaróra menekülni, akkor még kevés katolikus volt és református többség lett a faluban. Miután 1686-ban Buda várát visszafoglalták és kiűzték a törököket felszabadult a község a török uralom alól és a felszabadulás után rögtön visszatértek a pálos szerzetesek és telepítést csináltak, ami azt jelenti, hogy ahol relatíve sűrűn lakott falvak voltak, onnan rábeszéltek családokat, hogy Pilismaróra költözzenek, meg a Hódoltság területén máshova.<sup>3</sup> Magyarország lakosságának a török által elfoglalt részein kevés lakos volt, elnéptelenedtek. A pálosok elkezdtek tudatosan katolikusokat telepíteni a községbe és innentől kezdve lett nagyobb a katolikusok populáció, ami azóta is fenn áll. A pálosok Felvidékről katolikus szlovákokat, „tótokat” is telepítettek be.<sup>4</sup> Őket az ún. Alvégbe telepítették, míg a Fővégbe a reformátusok költöztek. Így alakult ki Pilismaróton, hogy az Alvégben a katolikus lakosság, míg

<sup>1</sup> [http://www.pilismarot.hu/hu/pilismarot\\_telepules/a\\_telepulesrol/telepulestortenet](http://www.pilismarot.hu/hu/pilismarot_telepules/a_telepulesrol/telepulestortenet)

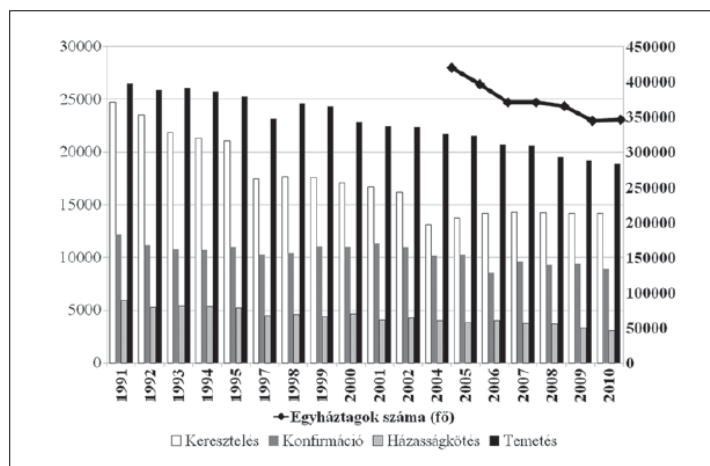
<sup>2</sup> Lukácsné Varga Eszter – A letűnt paraszti világ nyomában, Pilismaróton 12. o. - 2012

<sup>3</sup> Lukácsné Varga Eszter történésszel készített interjúm, 2017

<sup>4</sup> Lukácsné Varga Eszter – A letűnt paraszti világ nyomában, Pilismaróton 13. o. - 2012

a Fővégtben a református lakosság található. A falu településszerkezete végül a XVIII. században alakult ki a fentebb említett elkülönüléssel, ami a két felekezet ellenállását is eredményezte.

*A Magyarországi Református Egyház fontosabb népmozgalmi adatai 1991–2010*



5

Az ábrán a Magyarországi Református Egyház népmozgalmi adatait láthatjuk 1991-2010-ig. Ez alapján 2010-ben 35000 egyháztagnak volt, de egyértelmű csökkenő tendenciát láthatunk 2004 és 2005 között, amikor több, mint 400000 volt ez a szám. A 2011-es népszámlálás során, ami lentebb látható, 1 153 454 ember vallotta magát reformátusnak. Ez ábra alapján látható, hogy a keresztelezés és a konfirmáció száma 2007 óta majdnem ugyanannyi, 2010-ben kevesebben konfirmáltak, mint 2009-ben.

**1 A népesség vallás, felekezete, nemek és korcsoport szerint**

Korcsoport	Összesen	Egyházhöz, felekezethez tartozók együtt	Bolgár	Román	Görög	Többi	Református
0-4	488 456	288 346	13	181	96	56	61 960
5-9	581 985	386 728	18	270	103	62	82 890
10-14	624 495	424 809	22	234	105	67	88 397
15-19	668 609	444 655	26	231	114	67	90 989
20-24	809 302	522 292	28	324	228	99	104 149
25-29	786 991	533 300	27	419	169	114	107 080
30-34	700 857	493 968	22	467	152	119	103 411
35-39	608 734	440 597	30	334	143	96	91 922
40-44	708 584	526 652	34	391	144	102	110 549
45-49	824 725	618 980	38	396	189	97	130 991
50-54	704 742	560 731	45	372	142	82	121 554
55-59	609 276	512 950	46	314	141	73	113 388
60-64	535 309	469 362	39	377	223	64	106 521
65-69	490 297	435 475	36	398	198	72	98 213
70-74	437 347	390 820	31	352	138	51	87 530
75-79	338 823	307 086	34	304	106	54	68 583
80-84	154 224	140 317	10	130	46	18	30 109
85-X	125 559	113 545	9	104	36	10	24 560
Összesen	10 198 315	7 610 613	508	5 598	2 473	1 303	1 622 796

6

A 2001-es népszámlálási adatok alapján azt láthatjuk, hogy összesen 1 622 796 ember vallotta magát reformátusnak. Ebből 875 420 nő nemű, azaz 53,9%-uk nő, míg 747 376 férfi nemű. Ez azt jelenti, hogy 16 évvel ezelőtt is többnyire nők voltak reformátusok.

<sup>5</sup> Hámori Ádám – Az egyház jelene és jövője 8. o. – 1. ábra - 2011

<sup>6</sup> Népszámlálás 2001 - <http://www.nepszamlalas2001.hu/hun/kotetek/05/tables/load1.html>

## 1 A népesség vallás, felekezeti, nemek és korcsoport szerint

Nő							
0-4	238 077	141 252	7	88	58	27	30 383
5-9	284 051	190 733	5	134	41	29	40 563
10-14	305 426	210 618	14	110	51	32	43 563
15-19	327 403	222 535	13	112	59	32	45 275
20-24	394 696	261 412	15	144	115	52	52 247
25-29	386 487	268 942	12	200	86	56	54 655
30-34	345 646	249 277	10	218	84	45	52 423
35-39	304 607	224 349	17	163	72	46	46 990
40-44	360 531	272 114	16	184	72	53	57 385
45-49	425 088	325 039	21	196	123	45	68 963
50-54	369 025	300 304	19	193	75	44	65 618
55-59	329 754	284 181	29	179	73	34	62 872
60-64	305 606	272 868	16	217	111	29	61 090
65-69	287 855	259 414	22	225	123	42	57 910
70-74	268 693	244 322	20	189	69	25	53 762
75-79	220 170	201 982	13	191	60	30	44 354
80-84	104 704	96 105	8	86	30	14	20 004
85-X	89 846	81 732	5	70	28	10	17 363
Összesen	5 347 665	4 107 179	262	2 899	1 330	645	875 420

A következő, azaz a 2011-es népszámlálási adatokon láthatjuk itt már mindössze 1 153 454 ember vallotta magát reformátusnak, azaz 469 342 ember „eltűnt”. Ebből 633 486, azaz 54,92%-uk nő, ami arányaiban nagyobb, mint 2001-ben, de 241 934 ember itt is „eltűnt”.

### 2.3 Református

#### 2.3.1 A népesség korcsoport, településtípus és nemek szerint, a nemek aránya, 2011

Korcsoport, éves	Főváros	Megyeszékhely, megyei jogú város	Többi város	Község, nagyközség	Összesen	Férfi	Nő	Ezer férfira jutó nő
- 9	10 402	13 672	31 606	36 114	91 794	46 665	45 129	967
10-19	10 709	17 438	40 804	46 459	115 410	58 176	57 234	984
20-29	17 560	21 156	37 844	44 020	120 580	59 656	60 924	1 021
30-39	22 425	25 194	52 111	53 688	153 418	74 009	79 409	1 073
40-49	17 028	21 598	50 218	54 449	143 293	68 848	74 445	1 081
50-59	18 567	26 925	62 278	63 487	171 257	78 686	92 571	1 176
60-69	21 898	28 815	60 918	54 612	166 243	69 359	96 884	1 397
70-79	17 322	21 744	45 545	40 764	125 375	45 073	80 302	1 782
80-	10 845	11 589	23 526	20 124	66 084	19 496	46 588	2 390
Összesen	146 756	188 131	404 850	413 717	1 153 454	519 968	633 486	1 218
Ebből:								
-14	15 071	20 862	51 220	59 284	146 437	74 429	72 008	967
15-39	46 025	56 598	111 145	120 997	334 765	164 077	170 688	1 040
40-59	35 595	48 523	112 496	117 936	314 550	147 534	167 016	1 132
60-	50 065	62 148	129 989	115 500	357 702	133 928	223 774	1 671
Átlagos életkor	46,3	45,7	45,5	43,3	44,8	42,1	47,1	x

8

A következő, azaz a 2011-es népszámlálási adatokon láthatjuk itt már mindössze 1 153 454 ember vallotta magát reformátusnak, azaz 469 342 ember „eltűnt”. Ebből 633 486, azaz 54,92%-uk nő, ami arányaiban nagyobb, mint 2001-ben, de 241 934 ember itt is „eltűnt”.

Pilismaróton lakossága ma 2081, ebből kb. 300 ember vallja magát reformátusnak. Istentiszteletre átlagosan nagyjából 30-40 ember jár, nagyobb rendezvényeken, mint karácsonyi ünnepség, akár 100-an megjelennek, ami úgy gondolom, hogy átlagosnak vagy jónak tekinthető.

<sup>7</sup> Népszámlálás 2001 - <http://www.nepszamlalas2001.hu/hun/kotetek/05/tables/load1.html>

<sup>8</sup> Központi Statisztikai Hivatal 2014 60. o. - Népszámlálás 2011 -

[http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz\\_10\\_2011.pdf](http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz_10_2011.pdf)

### 3. Pilismaróti református-katolikus ellentét történeti áttekintése és annak feloldása

A Pilismaróton lévő református és katolikus elkülönülés hosszú évek konfliktusát eredményezte. A Fővég-református és Alvég-katolikus elkülönülés önállóan megélt világot is jelentett, amiben átjárás a másikhoz nem volt jellemző. Helybeli boltba vagy épp kocsmába jártak, nevezetesen a reformátusok a Sáros és Kláde kocsmába, míg a katolikusok az Urbán kocsmába. Egymás között házasodtak, de ha mégis alakult volna románc két eltérő vallású között az nagy családi viszályjal járt. A helyi lelkész és pap pedig ha találkoztak az utcán, akkor átmentek a másik oldalra.<sup>9</sup>

A reformátusok és katolikusok ellentéte messzire visszamegy az időben, körülbelül a reformációig. A török uralom alatt Pilismarót a Hódoltság részére került és ide települtek be a reformátusok, mert szabadon gyakorolhatták vallásukat, így részben a vallásüldözések miatt, részben pedig a szabadon megművelhető föld miatt települtek a reformátusok Pilismaróra.<sup>10</sup> Amikor a reformátusok ide kezdtek menekülni kevés katolikus volt a településen és református többség alakult ki. Ahogy fentebb is írtam a református populációról szóló részben ez a református többség 1686 után, a török kiűzése után vált kisebbséggé, mikor a pálosok visszatértek a területre és elkezdtek tudatosan katolikusok betelepíteni. A betelepítés két helyről folyt: Felvidékről tótokat telepítettek, illetve ahol relatíve sűrűn lakott falvak voltak, onnan rábeszéltek családokat, hogy költözzenek erre a területre, így egyre több lakosa lett a falunak és mivel tudatosan katolikusokat telepítettek, nőtt a katolikus populáció. A reformátusok ekkoriban egész telkes jobbágyok voltak, amiben benne volt a rét, szántó, legelő és szőlő is, illetve nagyobb volt az állatállományuk a tótoknál. A tótok, akiket a pálosok a községbe telepítettek és katolikusok voltak már nem kaptak egész telket, kevesebb földet kaptak, állatállományuk is kevesebb volt és szegényebbek is voltak. Ez generálta a feszültséget közöttük.

A következő pontja a feszültségeknek az, hogy innentől kezdve a pálosok elkezdtek kedvezni a katolikusoknak. A református egyház sokáig katasztrofált helyzetbe és állapotba került mind országosan, mind a faluban. A XVIII. század elején a pálosok erőszakkal elűzték a református prédikátort, elvették a templomukat, az iskolájukat pedig megszüntették.<sup>11</sup> A reformátusok megtűrt állapotba kerültek adójuk és robotjuk miatt. Mindez a hívőket viszont nem megadásra, hanem ellenállásra kényszerítette és egy összefogó, kemény közösség alakult ki ebből. Ez a keménység és összetartás viszont általában jellemző a magyarországi református közösségeknek, amelynek történelmi okai vannak.

A feszültség a XX. század elején és közepén is még jelen volt. Az Alvéget és a Fővéget a község közepén egy patak választja el, amit nem volt ajánlatos átlépni, mert feszültség lehetett belőle. Bár ezek a konfliktusok az idő múlásával halványultak, de a viszály egyértelműen fennmaradt egészen addig, míg a hetvenes években nem érkezett egy új katolikus plébános és egy új

<sup>9</sup> Gőbölös Gábor presbiteri taggal készített interjúm – 2017

<sup>10</sup> Lukácsné Varga Eszter történésszel készített interjúm - 2017

<sup>11</sup> Lukácsné Varga Eszter történésszel készített interjúm, 2017

református lelkész. A két fiatal és egymásra nyitott egyházi vezető nemcsak egymásra, de a közösségre is nagy hatást gyakorolt, ami nagyon régre visszanyúló viszályt simított el végérvényesen. A két vezető olyan múlttal érkezett saját felekezetükhöz, amiben mindkettejüknek voltak ökonumenikus tapasztalatai és lassan összebarátkoztak. A községben eddig példa nélküli volt, hogy a két felekezet vezetője ilyen jó kapcsolatban legyen egymással és ez egyértelműen óriási hatást gyakorolt a református és katolikus hívőkre. Így a probléma megoldását három részre osztanám:

- Személyes interakció: Beer Miklós és Zsoldos Gábor nagyon jó barátságba került, akik tisztában is voltak azzal egy úttal, hogy a barátságukkal milyen folyamatot indítanak el a falujukban.
- Közös munka: Beer Miklós és Zsoldos Gábor ökonumnikus esketést is csináltak vegyes házasságnál, aminek keretében katolikus és református szokás szerint is eskedtek az ifjú párt
- Egymás invitálása: Beer Miklós és Zsoldos Gábor kezdte el egymást invitálni egymás eseményére, ami előttük példátlan.

Ennek a három pontnak a mentén, a megfelelő nyitottsággal egymásra, sikerült túl tenni magukat és elsimítani az egymás közt fennálló feszültségeket. De természetesen minden hozzáállás kérdése. Kutatásom során sikerült beszélgetnem az egykori plébánossal, akinek egy mondatával zárnám ezt a részt: „Tehát hogy volt ilyen elkülönülés, de én azért kezdettől fogva ezt nem akartam tudomásul venni, hogy itt miért vagyunk ilyen rosszban?”<sup>12</sup>

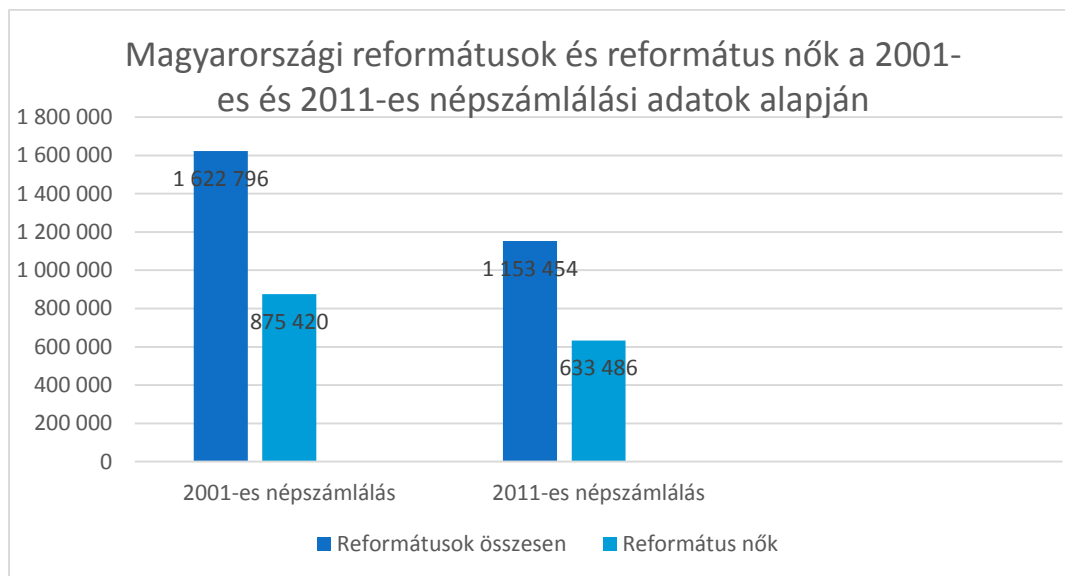
#### 4. Nők az egyházon belül

Az elnőiesedés az gyülekezeten belül nem egyedi jelenségnek számít Pilismaróton, ez egy globális trendnek látszódik. Magyarországon az első női teológus hallgatót 1917-ben vették fel a Református Teológiára, mára pedig a teológushallgatók fele nő. 1960-tól a nők segédlelkészek lehetnek, majd 1986-tól önálló lelkészi szolgálatra lehetett választani.<sup>13</sup> Persze ez még nem azt jelenti, hogy a nőket mindenki elfogadja, mint presbitériumi tag vagy lelkész. Az alábbi ábrán a népszámlálásokból kinyert adatokkal mutatom be, hogyan alakult a magukat reformátusnak vallók száma és a magukat reformátusnak tartó nők száma. Ahogy fentebb írtam, Magyarországon 2001-ben és 2011-ben is többségben voltak a református nők, viszont számuk 10 év alatt 241 934 nővel lettek kevesebben.

---

<sup>12</sup> Beer Miklós váci püspökkel készült interjú - 2017

<sup>13</sup> [http://magyarnarancs.hu/publicisztika/a\\_bun\\_valosaga\\_-\\_a\\_nok\\_lelkeszi\\_szolgalatarol\\_az\\_egyhaziakban-74602](http://magyarnarancs.hu/publicisztika/a_bun_valosaga_-_a_nok_lelkeszi_szolgalatarol_az_egyhaziakban-74602)



Ez az elnőiesedés megfigyelhető a Pilismaróti református felekezeten is. A presbiterségben női többség van, leginkább idős, 60 feletti nők járnak Istentiszteletre és nemrég köszönt le első női lelkészük. Az első női presbiter kapcsán bár az egykori nagy hatású lelkész visszakozott, hogy ne legyen női presbiter, de idővel elfogadta. Első női lelkészüket kifejezetten elfogadta mind a presbitérium, mind a hívőközösség. Úgy gondolom, hogy a felekezet ezzel is nyitottságáról tett tanúbizonyságot, hisz sikerült megtörni azt a hozzáállást, hogy „itt már pedig nem lesz női presbiter”, majd sikerült elfogadniuk egy elvált nőt lelkészüknek. Neki sikerült lendületet adnia a felekezetnek fiatalságával, lendületével és újszerű ötleteivel, például énekkórust szervezett.

Természetesen ez a folyamat se volt zökkenőmentes. A kutatás során a leköszönő lelkésszel is volt alkalmam beszélni, aki szerint volt egy olyan kép, hogy a lelkésznek „bajuzsos dörgőhangú férfinak”<sup>15</sup> kell lenni, amin sokat kellett dolgozniuk, hogy megoldják. Ő személy szerint felvidéki és a külhoni, illetve az anyaországi gyülekezettel más-más tapasztalata van. Szerinte a kisebbségi/külhoni gyülekezetekben nem nézik, hogy férfi vagy nő a lelkész, hanem örülnek, ha valaki magyarul szól hozzájuk, magyarul hallgatja meg őket. Szerinte a külhoni gyülekezet nemzeti identitáserősítő és nyelvi kultúra gyakorlásának a helye, míg az anyaországi gyülekezetekben igények vannak támasztva a lelkésszel szemben. A lelkészi pozícióért hat éve, öt ember indult, ebből négy férfi volt és annak a tudatában jelentkezett, hogy Pilismaróton a férfiakat preferálják. „...azt mondtam az esperesnek, hogy jó-jó tudom, hogy férfi kell, de legalább had menjek el egy bemutatkozásra vagy legalább had adjam le a papírjaim, mondta, hogy jó, add be a papírjaid, de ne számíts semmi jóra, mert a marótiaknak férfi kell...”.<sup>16</sup> És bár nyilván ütközött ellenállásba 14-2 arányban megszavazta a presbitérium és a gyülekezet is. Volt egy hangos kisebbség, akik folyamatosan

<sup>14</sup> Népszámlálás 2001 és KSH 2014 – Népszámlálás 2011 60. o.

<sup>15</sup> Kovály Erzsébet egykori pilismaróti református lelkésszel készített közös interjú - 2017

<sup>16</sup> Kovály Erzsébet egykori pilismaróti református lelkésszel készített közös interjú, Kurucz Barnabás - 2017

kifejezték nem tetszésüket, hogy női lelkész van, érzékeny témának számított leköszönésénél is, de ez kevés emberről beszélhetünk.

Traumatizált közösséget vett át, ugyanis Zsoldos Gábor 30 évig volt lelkész, majd miután hirtelen halállal távozott, az őt követő lelkész keménykezű volt és nem lehetett gyászolni. A lelkész nővel ezt a traumát sikerült feldolgozni, ami mindenki számára nagy előrelépés volt és már ezzel nagy hatása volt a gyülekezetre.

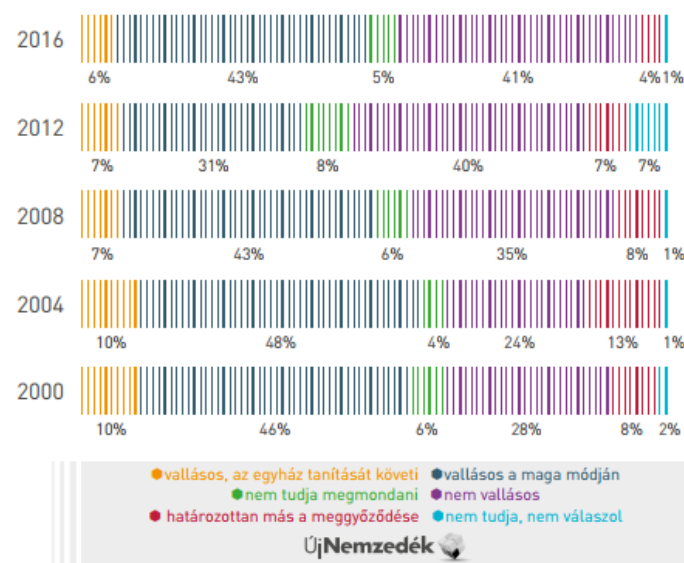
Alapvetően nekem az a benyomás jött le, hogy nyitott felekezetről van szó, ami képes volt a nőket „befogadnia” olyan téren, hogy akár vezetői tisztséget is betölthetnek.

## 5. Az egyház és az ifjúság

Ha a globális trendeket figyeljük, a vallás individualizációját figyelhetjük meg. A fiatal korosztály egyre kevésbé érzi magát felekezethez tartozónak, több pontból rakódhat össze a hite. Erre szokták mondani, hogy „vallásos, a maga módján”, viszont a vallásos fiatalok a történelmi egyházakhoz húzódnak.<sup>17</sup>

40. ábra | Vallási önbesorolás egyes kategóriáinak gyakorisága 2000 és 2016

A következő kijelentések közül melyikkel tudná önmagát a leginkább jellemezni?  
N=8000; százalékos megoszlás az összes válaszadó körében



18

Az Ifjúság 2016 kutatásának az eredményét láthatjuk arra vonatkozólag, hogy a 15-29 év közötti korosztály, miképp tudná magát jellemezni vallásos kategóriák alapján. A nem vallásosok aránya nagyot nőtt 2000 óta. 2000-ben 28% vallotta magát nem vallásosnak, míg ez a szám 2016-ra 41% lett. Az egyház tanítását követő vallásosok száma csökkent: 2000-ben ez 10% volt, míg 2016-ban már mindössze 6%. Vallásosnak a maguk módján gondolók

<sup>17</sup> Új Nemzedék – Magyar Ifjúság 2016 75. o. -

[http://www.ujnemzedek.hu/sites/default/files/magyar\\_ifjusag\\_2016\\_a4\\_web.pdf](http://www.ujnemzedek.hu/sites/default/files/magyar_ifjusag_2016_a4_web.pdf)

<sup>18</sup> Új Nemzedék – Magyar Ifjúság 2016 75. o. -

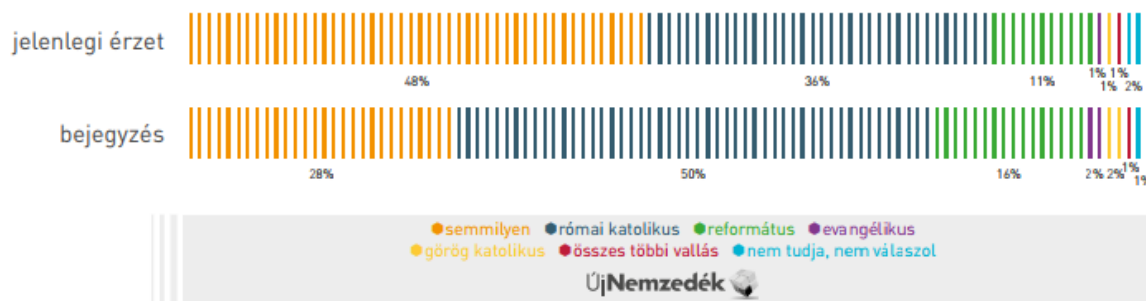
[http://www.ujnemzedek.hu/sites/default/files/magyar\\_ifjusag\\_2016\\_a4\\_web.pdf](http://www.ujnemzedek.hu/sites/default/files/magyar_ifjusag_2016_a4_web.pdf)



arányánál a 2012-es év érdekes: 2008-hoz képest 12%-ot esett és így 31% volt az arányuk, majd rá 4 évre, 2016-ban ez a szám megint visszament 43%-ra.

#### 41. ábra | Felekezeti hovatartozás 2016

Milyen felekezetben jegyezték be és milyen felekezethez tartozónak érzi magát?  
N2016=8000; százalékos megoszlás az összes válaszadó körében



19

Itt szintén az Új Nemzedék „Ifjúság 2016” kutatásának statisztikai eredményét láthatjuk, ahol a fiatalok felekezeti hovatartozását láthatjuk. A református egyházhoz bejegyzetteknek 16% az aránya, ami a második legnagyobb a római katolikus után. Viszont, ha jelenlegi érzet szerint vizsgáljuk, azt láthatjuk, hogy ebből 11% érzi is magát reformátusnak. A kutatásban részt vett fiatalok 48%-a viszont semmilyen felekezethez tartozónak nem tartja magát. Az én meglátásom az, hogy a fiatal korosztály szeretne valahova tartozni vallási téren. 43% mondja, hogy „vallásos a maga módján”, ami több, mint a nem vallásos. További kutatásokban azt lenne érdemes elemezni, hogy hogyan lehet értelmezni azt, hogy „vallásos a maga módján”.

A fiatalabb generációk értékrendje közelebb áll a kelet európai és talán a Skandinávéhoz. 1950-1978 között Magyarországon igencsak elvallástalanodott.<sup>20</sup> Tomka Béla szerint az individualizáció a modernizáció egyén-szintű tükörképe és megnyilvánulása. Lényegét így bontja le:

1. Az egyént körülvevő világ számtalan választási lehetőséget, azaz nagy szabadságot kínál
2. A körülmények folyamatos változásai az egyszeri döntéseket átmenetivé teszik.
3. Megnő azoknak az embereknek a köre, akikkel az ember egyáltalán kapcsolatba került és az is személyes tárggyá válik, hogy kiket választ az ember önmaga számára fontosnak
4. A modernitás alaphelyzetéhez tartozik, hogy a lehetőségek közötti választások, a sokféleséggel való szembesülés és a változások folyamata lefoglalják az embert
5. A modernitás és az individualizáció a modern kor kikerülhetetlen, viszont feszültséggel telt adottsága. Állandó kihívás az egyén számára, erre válaszul három stratégia<sup>21</sup>

A felekezet idősebb tagjai arról panaszkodnak, hogy a fiatalok már kimaradnak a templomból, de vajon miért lehet így? Évtizedekkel ezelőtt Pilismaróton két általános iskola

<sup>19</sup> Új Nemzedék – Magyar Ifjúság 2016 75. o. -

[http://www.ujnemzedek.hu/sites/default/files/magyar\\_ifjusag\\_2016\\_a4\\_web.pdf](http://www.ujnemzedek.hu/sites/default/files/magyar_ifjusag_2016_a4_web.pdf)

<sup>20</sup> Tomka Miklós – Hagyomány (vallási) értékek a modern társadalomban – 424. o.

<sup>21</sup> Tomka Miklós – Hagyomány (vallási) értékek a modern társadalomban – 422. o.

volt: egy református és egy katolikus. Főleg „a nagy öregek” emlékeznek vissza úgy, hogy az ő korukban (kb. 40-es évek) mennyivel több fiatal járt, de a református általános iskolában a napok úgy indultak, hogy felmentek a diákok a tanárral a templomba és ott töltöttek időt. Mindemellett a régebben a vallásos nevelés, ha globális tendenciákat nézzük, meghatározóbb volt, mint manapság. Beszélgetéseim során kiderült, hogy bár adnak vallásos nevelést, de nem is erőltetik nagyon, ezalatt értem, hogy nincs kötelező vasárnapi templom vagy ebéd előtti imádkozás. Mióta bevezették választható tantárgyként a hittant egy ember tért át hozzájuk. Az egyházra az egyik legnagyobb veszélyt az elvándorlás jelenti. Mivel Pilismaróton nincs középiskola az itteni ifjúság java része Esztergomba jár át, majd azt elvégezve, ha tovább tanulnak, nagy valószínűséggel Budapestre kerülnek. Mivel visszajövetelük egyáltalán nem biztos, így a felekezettől messze kerülnek, ha hitüktől nem is. Azt viszont fontos kiemelni, hogy a község fiataljai közül sokan szeretnének Pilismaróton maradni, sokan tervezik ott a jövőjüket továbbra is, de beszélgetéseim során visszatérő elem volt a fiatalok faluból elvándorlása. Legközelebbi célpont Esztergom, ami mindössze néhány kilométerre található a községtől, így a két város között még lehet ingázni. Visszatérő történet az, hogy később találták meg vallásukat. A kérdés az, hogy később találják meg a hitüket? Kell e bizonyos érettségi szint a vallásossághoz? A fenti adatokkal összevetve a megszerzett tapasztalatokkal, kitűnik, hogy ezen a téren nincs nagy különbség más településekhez képest, az átlaghoz tartozik.

Tomka szerint a történelemnek 5 szakasza van: 1. A keresztény társadalom előtti szakasz; 2. A keresztény társadalom első szakasza, fölfutási, készülési szakasz; 3. Keresztény társadalom második szakasza; 4. A keresztény társadalom hanyatló szakasza; 5. Posztkeresztény társadalmi kor.<sup>22</sup> Ebben a tanulmányban az első-négygel nem szeretnék foglalkozni, és itt megragadnám az alkalmat, hogy kitérjek az ötödik szakaszra, azaz a posztkeresztény társadalmi korra. A posztkeresztény társadalmi kor az eddigi legmobilabb kor Európában, mind társadalmilag, mind földrajzilag, mivel megvan hozzá a közlekedési infrastruktúra és a telekommunikáció is. Tomka szerint ebben a társadalomban a személy jelentősége nő, míg az intézményeké csökken. Ebben a világban az egyháznak, mint szigorú és domináló intézménynek egyszerűen vége, ez pedig azért van, mert másképp működik a rendszer. Viszont kihangsúlyozza: ez esetben Nyugat-Európáról beszélünk, Kelet-Európában egészen más a helyzet, ugyanis szerinte itt egy központi ideológia létezik, amihez igazodik a hivatalos mindenség, illetve létezik egy bizonyos népi ellenállás, ami egy olyan bipoláris rendszert eredményez, amiben nem veszik észre, hogy a világ megváltozik.<sup>23</sup> Pedig ez a mobil társadalom, amiben az individuum számít és az intézmények szerepe csökken, beköltözött Magyarországra is. Nézzük meg ezt a községet, Pilismarótot. A fiatal generáció, miután elvégezte az általános iskolát, ingázni kell Esztergom és Pilismarót között, ritkán Budapest és Esztergom között. Miután megszerzik az érettségit elmennek továbbtanulni egy másik városba, akár Budapestre, akár messzebb. Ebben a helyzetben vagy vállalják az ingázást, vagy elköltöznek a faluból és bár sok fiatal tervez Pilismaróton, mégis ez komoly aggályokat gördít nem csak a község elé, de a felekezet elé is egyaránt, ugyanis a templomba vagy gyülekezeti

---

<sup>22</sup> Vallás a keresztény társadalom után: Tomka Miklós – A „keresztény társadalom” vége, és ami utána következik, 295. o.

<sup>23</sup> Vallás a keresztény társadalom utána: Tomka Miklós – A „keresztény társadalom” vége, és ami utána következik, 303-304. o.

házba járás többé már nem első számú prioritás. Tomka azt írja, hogy ilyen helyzetben át kell gondolni, hogy egy vallási rendszer tud-e működni és hogyan egy mobil társadalomban. Ebben viszont a Pilismaróti református felekezet nincs lemaradva, mivel ezt igazából még sehol nem találták ki igazán a világon.

## 6. Összegzés

A gyülekezetet nyitott szemléletűnek tartom. Az évtizedek során két olyan terepre sikerült nyitni, ami nem feltétlenül sikerül máshol. Egyrészt a régen nagy ellentétben lévő katolikusokkal megbékéltek és megbarátkoztak, úgy hogy szinte nyoma se maradt az egykoron fennálló viszálynak. Másrészt nem csak azt kezdték el elfogadni, hogy a presbitériumba nők üljenek be, de a kezdeti „nekünk férfi lelkész kell” álláspontból eljutottak egy női lelkészig, aki sikeresen vezette a gyülekezetet és nyomot hagyott maga után, mivel sikeresen segített traumák feldolgozásában, a felekezet felrázásában és új ötleteket valósított meg, mint a gyerektábor, ahova nem csak reformátusok mehetnek vagy az énekkórus.

Ami számomra érdekesen kihasználatlannak tűnik, az a beköltözők nem megszólítása. Bár egyre több a beköltöző, a tagok száma és a gyülekezetbe járók száma nem változik és habár a beköltözők nem feltétlenül vesznek részt a község életében, mégsem ismert, hogy milyen vallásúak? Egyáltalán vallásosak-e? Voltak-e valaha bármilyen egyház tagja? Ha igen milyenek? Érdekelne-e őket egy Istentisztelet?

A kutatás során az volt a benyomásom, hogy a felekezet lényegében azokkal a problémákkal küszködik, amivel más vallásos tömörülés, és itt nem feltétlenül csak a reformátusokra gondolok, hanem a katolikusokra is. Előregedés, utánpótlás hiány, versenyfutás a XXI. századdal és az individualizációval. A legnagyobb rájuk leselkedő problémának az elvándorlást vagy a túlzott mobilitást tartom, ami miatt az ember számára nem válik elsődlegessé a templomba járás. Arra a kérdésre a válasz, hogy a fiatalokoztályt meg tudják e szólítani úgy gondolom, hogy a válasz nem. A fiatalság a vallás viszonya az elmúlt évtizedekben sem volt a túl jó és a megfigyelt tendenciák alapján ez folytatódni is fog. Arról nem is beszélve, hogy szerintem ahhoz, hogy valaki igazán átérezze és elmélyüljön hitében, ahhoz kell egy bizonyos fokú érettség és az élet komolyan vétele, ami viszont természetesen ritkának számít a fiatal korosztálynál. Mindennek ellenére teszek egy kísérletet. A leköszönő lelkésszel való beszélgetés során volt egy érdekes mondata, miszerint az ő dolguk a magvetés. Az-az elhítség az emberek elméjébe a hitet, amiből kinőhet valami értékes, tehát nem a létszám a leglényegesebb. Mivel a vallásosság individualizálódik, ezért van egy provokatív hipotézisem, mégpedig maga a kiindulópont rossznak számít a XXI. században, azaz, hogy fiatalokról, mint egy nagy halmazról beszélünk, vagy korosztályokra, esetleg egyéb jellemzőkre, attribúciókra lebontva közösségekről. Lehet, hogy a felekezetnek új stratégiára kell váltania, ami az individuum bevonására irányul és nem mint közösségre? Hogy elsősorban az individuumot szólítsák meg és ne a közösségen gondolkodjanak, amit később, mikor a személyeket megszólították össze lehet kovácsolni közösséggé? Persze, hogy ez hogy működjön, a választ nem tudom, de úgy gondolom, hogy ilyen jellegű kérdéseket érdemes feltenni.

## Irodalom

[http://www.pilismarot.hu/hu/pilismarot\\_telepules/a\\_telepulesrol/telepulestortenet](http://www.pilismarot.hu/hu/pilismarot_telepules/a_telepulesrol/telepulestortenet)

Lukácsné Varga Eszter (2012) – A letűnt paraszti világ nyomában, Pilismaróton

Lukácsné Varga Eszter történésszel készített interjúm (2017)

Hámori Ádám (2011) – Az egyház jelene és jövője

Népszámlálás 2001 - <http://www.nepszamlalas2001.hu/hun/kotetek/05/tables/load1.html>

Új Nemzedék – Magyar Ifjúság 2016 -  
[http://www.ujnemzedek.hu/sites/default/files/magyar\\_ifjusag\\_2016\\_a4\\_web.pdf](http://www.ujnemzedek.hu/sites/default/files/magyar_ifjusag_2016_a4_web.pdf)

Tomka Miklós (2001) – Hagyományos (vallási) értékek a modern társadalomban

Göbölös Gábor presbiteri taggal készített interjúm (2017)

Beer Miklós váci püspökkel készült interjúm (2017)

[http://www.magyararancs.hu/publicisztika/a\\_bun\\_valosaga\\_-\\_a\\_nok\\_lelkeszi\\_szolgalatarol\\_az\\_egyhazakban-74602](http://www.magyararancs.hu/publicisztika/a_bun_valosaga_-_a_nok_lelkeszi_szolgalatarol_az_egyhazakban-74602)

Kovály Erzsébet egykori pilismaróti református lelkésszel készített közös interjú (2017)

Vallás a keresztény társadalom után (2012): Tomka Miklós – A „keresztény társadalom” vége, és ami utána következik